

Mehman Məzahir oğlu HÜSEYNOV, i.f.d., dos.

Fatimə Badil qızı NOVRUZOVA

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin magistrantı

E-mail: hasanovafatima968@gmail.com

TORPAQ OBYEKT LƏRİNİN, TİKİLİ VƏ AVADANLIQLARIN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ VƏ UÇOTUN TƏŞKİLİ PROBLEMLƏRİ

Xülasə

Məqalədə torpaq obyektlərinin, tikili və avadanlıqların qiymətləndirilməsi və təşkili problemləri təhlil olunur. Torpaq, tikili və avadanlıqların əsas vəsaitlərinin təkmilləşdirilməsi və uçota alınmasında onların düzgün qiymətləndirilməsinin böyük əhəmiyyəti vardır. Torpaq, tikili və avadanlıqlar natural və dəyər göstəriciləri üzrə qiymətləndirilir. Torpaq, tikili və avadanlıqlar, onların gətirilməsi və qurulması üzrə xərclər də daxil olmaqla, əldə edilməsinə və yaxud tikintisinə çəkilən məsrəflərdən ibarət olan bütöv manata qədər məbləğlərdə illik dəyərlə uçota alınır. Beləliklə, torpaq, tikili və avadanlıqların düzgün istifadə edilməsi ölkənin iqtisadiyyatının gələcəkdə yüksəldilməsi üçün böyük əhəmiyyətə malikdir. Ona görə də, həmin vəsaitlərin yaxşı təşkil edilmiş mühasibat uçotu çox vacibdir.

Açar sözlər: torpaq, tikili, avadanlıq, qiymətləndirmə, uçot, MHBS, MUBS və s.

Giriş

Mülkiyyət üçün torpaq sahələrinin alınması ilə bağlı qərarların qəbulu onun iqtisadi komponentinə az diqqət yetirir və ən yaxşı halda sırf fiskal nəticələrlə əlaqələndirilir. Cəmiyyətdə, o cümlədən peşəkar məsləhətçilər arasında ölkə torpaqlarının dəyəri ilə bağlı konsensus yoxdur və torpaq icarəsinin məbləği fikri mücərrəddir.

Ümumiyyətlə, torpaq sahələrinin qiymətləndirilməsi sistemi (daha çox onun olmaması) həm ayrı-ayrı torpaq istifadəçiləri səviyyəsində, həm də dövlət və bələdiyyə orqanları səviyyəsində qərarların qəbul edilməsində ciddi maneəyə çevrilmişdir. Torpaq bazarı inkişaf etdikcə bu problemlərin avtomatik həll olunacağını gözləmək özünü aldatmaqdır. Ölkənin yeni torpaq sahiblərinə ayırdığı əmlakın ölçüsü ilə bağlı konsensus əldə edilmədən torpaq mülkiyyəti orqanlarının özü qanuni olmayacaq və torpaq bazarı şəffaf olmayacaq.

Əsas mətn

Eyni zamanda, cəmiyyət dərk edir ki, yaranmış çətinliklərin səbəbləri həm müasir torpaq siyasətinin məqsədlərinin qeyri-müəyyənliyində, həm də sovet dövründən miras qalmış, yalnız özəlləşdirmə zamanı təsdiqlənmiş pulsuz torpaq prinsipindədir [3].

Ən böyük çətinlik sənaye müəssisələrinin və digər unikal obyektlərin torpaq sahələrinin qiymətləndirilməsidir. Torpaq sahələrinin

onlarda yerləşən bina və tikililərin mülkiyyətçiləri tərəfindən alınması ilə əlaqədar olaraq, torpaq sahələrinin özlərinin dəyərinin ayrıca qiymətləndirilməsi və onların abadlaşdırılmasının mümkünlüyü məsələsi praktikaya keçib. Vahid qiymətləndirmə prinsiplərini qəbul etmək lazımdır. Yəni:

- Torpaq sahəsi ilə onun qiymətləndirmə obyektini kimi inkişafı arasındakı fərq onların özəlləşdirilməsi (alınması) və vergitutma prinsiplərinə uyğun olmalıdır;

- Ölkə torpaqlarının qiymətləndirilməsi standartları beynəlxalq standartlara mümkün qədər yaxın olmalıdır.

Qərb üsulları getdikcə daha çox inanmağa meyllidir ki, tikilmiş torpaq sahələrinin qiymətləndirilməsi həm klassik yanaşmalardan (müqayisəli, dəyər və gəlir) istifadə etməklə, həm də birlikdə ardıcıl nəticələr verməli olan torpaq qalıq texnikasından istifadə etməklə aparıla bilər və aparılmalıdır. Eyni zamanda, torpaq üçün qalıq texnikası faktiki olaraq torpaq və digər daşınmaz əmlakla müqayisə olunan əməliyyatlar haqqında məhdud məlumat kontekstində əlavə qiymətləndirmə metodu olmalıdır. "Qalıq metodu ilə hər hansı qiymətləndirmənin nəticələri, mümkünsə, həmişə başqa bir üsulla yoxlanılmalıdır." [4]

Müasir şəraitdə mühasibat uçotunun əsaslı təşkili onların sistemləşdirilməsi və beynəlxalq

mühasibat uçotunun əsas axınına daxil edilməsi problemlərinin ümumiləşdirilməsini tələb edir. Məlumdur ki, təsərrüfat obyektlərinin faktiki vəziyyəti haqqında məlumat uçot vasitəsilə həyata keçirilir. İnformasiyanın dürüstlüyü, dəqiqliyi və vaxtında olması təşkilatın idarə edilməsində çatışmazlığın qarşısının alınması və əsassız idarəetmə qərarlarının qəbul edilməsi deməkdir. Təbii ki, bütün bunlar uçotu metodologiyasının təkmilləşdirilməsini tələb edir.

Müasir dövrün mühasibat uçotunun ən mühüm məsələlərindən biri də dünya iqtisadiyyatında böyük paya malik transmilli şirkətlərdə olduğu kimi, iqtisadi cəhətdən ən inkişaf etmiş xarici ölkələrdə tətbiq edilən bina, torpaq və avadanlıq uçotunun beynəlxalq maliyyə hesabatları standartlarına uyğunluğudur. Bunlar dəfələrlə Azərbaycan Respublikasının "Mühasibat uçotu haqqında qanun"unda, Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində, Nazirlər Şurasının qərarlarında, Prezidentin bir sıra sərəncamlarında, Maliyyə Nazirliyi tərəfindən hazırlanmış proqramlarda öz əksini tapmışdır [1].

Azərbaycanda bina, torpaq və avadanlıqların uçotunun beynəlxalq standartlara uyğun təkmilləşdirilməsi və vergi qanunvericiliyinə uyğunlaşdırılması bəzi ekspertlərin diqqətini cəlb edib. Dünya şöhrətli transmilli şirkətlər tərəfindən dövlət iqtisadiyyatına irimiqyaslı investisiyalar qoyulması və Azərbaycana iri həcmli kreditlər verilməsi Beynəlxalq Valyuta Fondu və Dünya Bankı kimi beynəlxalq iqtisadi şirkətlər tərəfindən diqqətə çatdırılmış, dövlətimizdə vergitutma və mühasibat uçotunun təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tövsiyələr verilmişdir.

Yuxarıda qeyd olunan məqamlar Azərbaycanda mühasibat uçotunun beynəlxalq standartlara uyğun inkişafının vacibliyini ortaya qoymuş və bu kontekstdə beynəlxalq maliyyə hesabatı standartlarının tələblərinə cavab verən Milli Mühasibat Uçotu Standartları yaradılmışdır. Bu normaların tətbiqi prosesində vergi və mühasibat uçotunun paralel idarə olunması, eləcə də binaların, torpaqların və avadanlıqların uçotunun aparılmasının və onların əsas xüsusiyyətlərinin araşdırılmasının vacibliyi tədqiqat mövzusunun seçilməsini müəyyən etmişdir.

Bina, ərazi və avadanlıq dəsti daha müxtəlifdir. Bu, ilk növbədə binalara, torpaq sahəsinə və istehsal avadanlıqlarına aiddir,

bunlara aşağıdakılar daxildir: əmək ehtiyatları (mexanizmlər, maşınlar, avadanlıqlar və s.), əmək məhsullarını və malları qarışdırmaq və saxlamaq üçün istifadə olunan resurslar (məsələn, nəqliyyat vasitələri), habelə normal istehsal, şərait yaratmaq üçün vacib olan obyektlər (anbarlar, istehsalat binaları və s.) [5].

Bura həmçinin binalar, torpaq və avadanlıqlar, çoxillik əkinlər, keçmiş iş və məhsuldar heyvanlar (xırda heyvanlar istisna olmaqla), habelə meliorasiyaya qoyulmuş kapital qoyuluşları daxildir (drenaj, meliorasiya, suvarma və s.). Bina, sahə və avadanlıqların xüsusi qrupu qeyri-istehsalat binaları, sahələr və avadanlıqlar (zavodlar, binalar) və uzunmüddətli istifadə obyektlərindən ibarətdir.

Onlar cəmiyyətin mədəni və gündəlik tələbatını ödəmək, eləcə də uşaq və səhiyyə müəssisələri, məktəblər, klublar və s. üçün nəzərdə tutulur. Qeyri-sənaye məqsədləri üçün istifadə olunan bina və avadanlıq kimi istifadə edilən torpaqlar mahiyyətə nəzərə alınmır. Lakin, köhnədikcə dəyərini qismən itirir və təbii formalarını saxlayırlar. Həmçinin torpaq kənd təsərrüfatı istehsalının əmək ehtiyatlarına aiddir.

Buna görə də, "əsas vəsaitlər" termini "əmək fondları" termini ilə uyğun gəlmir, çünki qeyri-istehsal aktivləri binaların, torpaqların və avadanlıqların tərkibinə aiddir. Binalardan, torpaqdan və avadanlıqlardan düzgün istifadə etmək və onlara qulluq etmək vacibdir. Bu baxımdan binaların, torpaqların və avadanlıqların uçotu mühüm rol oynayır.

İlkin dəyər, əsas vəsaitlərin təşkilata daxil olduğu anda mühasibat uçotuna qəbul edildiyi smetadır. Bu tarixi dəyərlə əsas vəsaitlər müəssisədən silinə və ya yenidən qiymətləndirilənə qədər uçota alınır [4].

Ödənişlə alınmış və təşkilatın özü tərəfindən tikilmiş əsas vəsaitlərin ilkin dəyəri ödənilmiş əlavə dəyər vergisi və digər vergilər tutulmadan onların istismara verilməsinə, təhvilinə, quraşdırılmasına dair faktiki xərclərdən ibarətdir.

Pulsuz alınmış əsas vəsaitlərin ilkin dəyəri obyektin mühasibat uçotuna qəbul edildiyi vaxta (tarixinə) onların cari bazar dəyəridir.

Təsisçilərin töhfələri kimi nizamnamə kapitalına daxil edilmiş əsas vəsaitlərin ilkin dəyəri təsisçilər tərəfindən razılaşdırılmış

təşkilatın dəyəri ilə müəyyən edilir. Əsas vəsaitlərin ilkin dəyəri bəzən onların hazırkı dəyərində uyğun gəlmir ki, bu da bazar iqtisadiyyatı şəraitində qiymətləndirmənin mühüm şərtlərindən və prinsiplərindən biridir [1].

Əvəzətmə dəyəri əsas vəsaitlərin ədalətli dəyərini əks etdirmək üçün tətbiq edilir. O, bir neçə il əvvəl istehsal edilmiş əsas fondların müasir elmi-texniki tərəqqi şəraitində təkrar istehsal oluna biləcəyi maya dəyərini müəyyən edir. Başqa sözlə, əsas vəsaitlərin bərpa dəyəri təşkilat tərəfindən mövcud əsas vəsaitlərin dəyişdirilməsinin alınması üçün hazırda ödənilməli olan pul vəsaitlərinin məbləği kimi ifadə edilir. Əsas vəsaitlərin bərpa dəyəri ilə yenidən qiymətləndirilməsi hökumətin qərarı ilə və ya onun uçot siyasətinə uyğun olaraq təşkilatın qərarı ilə həyata keçirilir. Əvəzətmə dəyəri onların hesabat ilinin əvvəlində indeksləşdirilməsi və ya sənədləşdirilmiş bazar qiymətləri ilə yenidən hesablanması yolu ilə yenidən qiymətləndirilməsi ilə müəyyən edilir [6].

İlkin dəyər də xarici bazar amillərinin təsiri nəticəsində dəyişir, yəni bazar qiymətlərində dəyişiklikdir. Bu cür təsir həm də əsas vəsaitlər və qeyri-maddi aktivlərlə yanaşı maliyyə qoyuluşlarına və ehtiyatlara şamil edilən əvəzətmə dəyəri ilə onların yenidən qiymətləndirilməsi vasitəsilə mühasibat uçotunda əks olunur. Buna görə də, onun tətbiqi tezliyində və əhatə dairəsinə əsaslanan və bazar şəraitindən asılı olaraq cari bazar dəyəri kimi təyin olunan bu dəyər həm də əvəzətmə dəyəri adlanır.

Qiymətləndirmənin istifadəsi təkcə vəsaitlərin mühasibat uçotunda ilkin əks etdirilməsi ilə bağlı deyil, həm də vəsaitlərin istifadə olunması faktını, nəticədə onların dəyərini hal-hazırda aşkar edilməsi faktını əks etdirmək üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Mühasibat uçotunda vəsaitlərdən istifadə faktı istehsal dövrlərində dəfələrlə iştirak edən və 12 aydan çox uzun müddət ərzində müəyyən iqtisadi səmərə verən əmək vasitələrinə münasibətdə istifadə olunan qalıq dəyərin tətbiqi ilə həll edilir. Eyni zamanda, köhnəlmə kimi istehsal olunan məhsulların maya dəyərində keçirərək dəyərini itirirlər. Təşkilatlar bu amortizasiyanı uçota alır və bu itirilmiş dəyəri istehsal xərclərinə daxil etməklə bərpa edirlər. Əsas vəsaitlərin ilkin və ya bərpa dəyəri ilə

köhnəlməsi və onların dəyərsizləşməsi ilə bağlı itkilər arasındakı fərq əsas vəsaitlərin vəziyyətinin iqtisadi təhlili üçün istifadə olunan qalıq dəyəridir [2].

Bu hesablamalara əlavə olaraq, ləğv edilmiş əsas vəsaitlər üçün xilasetmə dəyəri tətbiq edilir. O, əsas vəsaitlərin istismar müddətinin sonunda və ya onun uyğun ehtiyat hissələrinin, materialların yığılmasının və s. satışının mümkün dəyərini əks etdirir.

Əsas yanaşma ondan ibarətdir ki, əsas vəsaitlər köhnəlmə və dəyərsizləşmə itkiləri çıxılmaqla, ilkin dəyəri ilə təqdim edilir. Əsas vəsaitlərin yenidən qiymətləndirilməsi bir şərtlə həyata keçirilir ki, ödənilmiş məbləğ, yəni xalis satış dəyəri onun balans dəyərindən aşağı düşür. Bu halda, əsas vəsaitlərin köhnəlməsi məbləği bu hesabat dövrünün xərcləri kimi tanınır [1].

Məqbul alternativ yanaşma, əsas vəsaitlərin sonradan yığılmış amortizasiya və dəyərsizləşmə itkiləri çıxılmaqla onların balans dəyərini hesablandığı ədalətli dəyerdə yenidən qiymətləndirilməsidir. Eyni zamanda, balans dəyərini artırması mühasibat yazılışında kapital ehtiyatlarının formalaşması kimi əks olunur [5].

Dt. 111 "Torpaq, tikili və avadanlıq - Qiymət"

Kt. 331 Yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı

Kt. 111 "Torpaq, tikili və avadanlıq - Qiymət"

Yenidən qiymətləndirmə tarixində amortizasiya məbləğinə də düzəliş edilir.

Əvvəllər mənfəət və zərər haqqında hesabatda yenidən qiymətləndirilmiş aktivin silinməsi halında, yalnız silinmənin yenidən qiymətləndirmədən artıq hissəsi tanınır. Eyni zamanda, əvvəllər tanınmış yenidən qiymətləndirmə 331 №-li "Yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı" hesabından silinir.

Misal olaraq, əgər birinci istifadə ilinin sonunda 30.000 manata bərabər olan aktivin ilkin dəyəri 2000 manat artıb və onun bazar qiyməti (əvəzətmə dəyəri) 302.000 manat təşkil edibsə, onda 2000 manatlıq bu yenidən qiymətləndirmə üçün mühasibat yazılışı verilir:

Dt.111 "Torpaq, tikili və avadanlıq - Dəyər" - 2000 man.

Kt. 331 "Yenidən qiymətləndirmə üçün ehtiyat" - 2000 man.

Növbəti ildə onun bazar qiyməti 1800 manat ucuzlaşarsa, əksi baş verəcək:

Dt. 331 “Yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı” - 1700 man.

Kt. 111 “Torpaq, tikili və avadanlıq – Dəyər” – 1800 man.

Üçüncü ildə bu aktivin bazar qiyməti 1750 manat ucuzlaşıb.

Misalın davamı kimi, əvvəllər yenidən qiymətləndirilmiş aktivin amortizasiyası zamanı yalnız köhnəlmənin yenidən qiymətləndirmədən artıq məbləği tanınır. Nəticə etibarlı ilə, 1750 manat məbləğində son endirim ödənilməli olan birinci il üzrə 2000 manat, ikinci il üzrə 1800 manatdan artıq (2000 man – 1800 man)=200 manat məbləğində qismən ödənilir ki, əvvəllər hesablanmış ehtiyata, 1750 manat - 200 manat = 1550 manat məbləğində endirimin qalan məbləği xərclərə silinir və mühasibat yazılışında əks etdirilən 801 №-li “Cəmi mənfəət (zərər)” hesabında əks etdirilir:

Dt.331 "Yenidən qiymətləndirmə üçün ehtiyat" - 200 man

Dt. 801 “Cəmi mənfəət (zərər) - 1550 man

Kt. 111 "Torpaq, tikili və avadanlıq - Qiymət" - 1750 man.

Eyni zamanda, xərc kimi silinəcək endirimin məbləği “Sair əməliyyat xərcləri” hesabında, azalmalar təbii fəlakətlər nəticəsində baş verdikdə isə 761 №-li “Fövqəladə xərclər” hesabında əks etdirilə bilər. Aktivdən istifadənin dördüncü ilində onun bazar qiyməti 2100 manat artmışdırsa, bu halda birinci ildə hesablanmış ehtiyat 2000 manat sonrakı iki ildə köhnəlmə hesabına tam istifadə edildiyindən və bu məbləğ tam olaraq istifadə edilmişdir. 331 №-li “Yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı” hesabından silinir, ona görə də, bu yenidən qiymətləndirmə aktivin istifadəsinin ikinci və üçüncü illərində devalvasiya nəticəsində əldə edilmiş itkilərin ödənilməsinə aid ediləcək və 1550 manat məbləğində xərc kimi daxil ediləcək. 801 №-li “Cəmi mənfəət (zərər)” hesabının debeti, bu yenidən qiymətləndirmənin qalan hissəsi (2100 man - 1550 man) = 550 manat yenidən qiymətləndirmə ehtiyatının formalaşdırılmasına yönəldiləcək və bu, mühasibat yazılışında əks etdiriləcək:

Dt. 111 "Torpaq, tikili və avadanlıq - Qiymət" 2100 man

Kt. 801 «Cəmi mənfəət (zərər)» - 1550 man

Kt. 331 “Yenidən qiymətləndirmə üçün ehtiyat” - 550 man

Belə ki, həmin obyektin istifadəsinin dördüncü ilinin sonuna bazar qiymətinə əsasən əvəzetmə (ədalətli) dəyəri 111 №-li “Torpaq, tikili və avadanlıq” hesabının debetində 30550 manat təşkil edəcək.

Bu aktivin balans dəyəri hesablanmış amortizasiya və dəyərsizləşmə itkiləri çıxılmaqla 30550 manat təşkil edəcək. Aktivin köhnəlməsindən zərərlər üçüncü istifadə ilinin sonuna kimi uçota alınmış və 801 №-li “Cəmi mənfəət (zərər) 1550 manat məbləğində hesabın debetində əks etdirilmiş 1550 manat təşkil etmişdir ki, bu da hesabat tərtib edilərkən üçüncü il üçün aktivin əvəzetmə (ədalətli) dəyərindən (bazar qiymətindən) çıxılmalıdır.

112 №-li “Torpaq, tikili və avadanlıq – Köhnəlmə” hesabının krediti üzrə uçota alınan amortizasiyaya gəldikdə isə, aktivin balans dəyərini etibarlı şəkildə müəyyən etmək və maliyyə hesabatında əks etdirmək məqsədi ilə həmin aktivin yenidən qiymətləndirildiyi tarixə də düzəliş edilir. Bu vəziyyətdə iki tənzimləmə üsulu istifadə olunur. Birinci üsula əsasən, amortizasiya, amortizasiyadan əvvəl aktivin balans dəyərindəki dəyişikliyə mütənasib olaraq yenidən ölçülür. Bu halda, yenidən qiymətləndirmədən sonra aktivin balans dəyəri onun yenidən qiymətləndirilmiş dəyərində uyğun olmalıdır.

Tutaq ki, obyektin ilkin dəyəri 30000 manat, hesablanmış amortizasiya isə 5000 manatdır. Yenidən qiymətləndirmədən sonra aktivin balans dəyəri 35.000 manat olmalıdır. Yenidən qiymətləndirmədən əvvəl aktivin qalıq dəyərini müəyyən edək ki, bu da 30.000 man – 5000 man=25.000 manat olacaq.

Yenidən qiymətləndirmə nəticəsində aktivin qalıq balans dəyərində dəyişmə əmsalı, yenidən qiymətləndirmədən əvvəl balans dəyərində qalıq dəyərində nisbəti kimi müəyyən edilir: 35 000 manat: 25 000 manat = 1,4

Aktivin ilkin dəyəri yenidən qiymətləndirildikdən sonra 30.000 manat x 1.4 = 42.000 manat olacaq.

Bu mütənasibliyə uyğun olaraq yığılmış amortizasiyaya düzəlişlər edilir ki, bu da belə olacaq: 5000 manat x 1.4 = 70.000 manat.

Bu düzəliş əsasında yenidən qiymətləndirmədən sonra aktivin balans dəyəri belə olacaq: 452.000 manat-7.000

manat=35.000 manat. Hansı ki, birinci metodun yuxarıdakı şərtinə uyğundur.

İkinci üsul amortizasiya hesabının əsas vəsaitlər hesabına bağlanması üsuludur. Bu zaman obyektin ilkin dəyəri azaldılır və qalıq dəyərində çatdırılır. Bunun üçün qeyd edilir:

Dt. 112 "Torpaq, tikili və avadanlıq - Amortizasiya"

Kt. 111 "Torpaq, tikili və avadanlıq – Dəyəri" – 5000 man.

Obyektin yenidən qiymətləndirməyə qədər qalıq dəyəri belə olacaq: yenidən qiymətləndirməyə qədər ilkin dəyəri 30 000 manat, yığılmış amortizasiya çıxılmaqla 5 000 manat. - 25000 man.

Əsas vəsaitlər hesabının debetinə daxil olan 25 000 manat aktivin qalıq dəyəri 10 000 manat fərqlə onun yenidən qiymətləndirilmiş (əvəz edilmiş) dəyəri 35 000 manata çatdırılmış. Yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı aparılır, bunun üçün mühasibat uçotu verilir:

Dt. 111 "Torpaq, tikili və avadanlıq - Dəyər" - 10 000 manat

Kt. 331 "Yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı" - 10 000 man

Əvəz etmə dəyəri yeni, oxşar aktivin dəyəridir. Amortizasiya edilmiş əvəz etmə dəyəri, yığılmış amortizasiya çıxılmaqla yeni, oxşar aktivin dəyəridir.

Nəticə

Beləliklə, bazar iqtisadiyyatına keçid, onun mülkiyyət formasından asılı olmayaraq çoxtərəfli inkişafı ilə əlaqədar ənənəvi idarəetmə funksiyaları dəyişir. Belə şəraitdə

mühasibat uçotunun təkmilləşdirilməsi və beynəlxalq standartlara yaxınlaşdırılması zəruri olur. Hazırda müəssisələr tərəfindən beynəlxalq uçotun mütərəqqi üsul və metodlarından istifadəsinin mütərəqqi texnika və texnologiya ilə tam təmin edilməsi zəruri haldır.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Ə.A.Sadiqov, T.Ə.Sadiqov, Ş.Ə.Cəfərov, C.Ə.Sadiqov, Mühasibat uçotu, Dərslük (Kommersiya təşkilatları üçün) Bakı 2012.

2. O.Abbasov, S.Səbzəliyev, Ə.Daşdəmirov, V.Quliyev, Ə.Sadiqov. Mühasibat (maliyyə) uçotu. Bakı 2003

3. Quliyev V., Fətullayev R., Kərimov A. Beynəlxalq mühasibat uçotu və hesabatı giriş. Bakı, 2001.

4. Rzayev G.R. Mühasibat uçotu və audit. Bakı, 2002.

5. Səbzəliyev S.M. Maliyyə hesabatı: formalaşma və təkmilləşmə problemləri. Bakı, 2004.

6. Пятков М.Л., Генералова, Н.В. Учетная политика организации, составляющей отчетность по МСФО- / М.Л. Пятков, Н.В. Генералова // БУХ. 1С. 2008. № 2. — С. 11

7. Семенов А.С. Организация работы по трансформации финансовой отчетности и переходу на МСФО» / А.С. Семенов // Международный бухгалтерский учет. 2008. — № 1. — С.21

Мехман Мазахир оглы ГУСЕЙНОВ, к. э. н., доцент

Фатима Бадил кызы НОВРУЗОВА

Азербайджанский Государственный Аграрный Университет

E-mail: hasanovafatima968@gmail.com

ПРОБЛЕМЫ ОЦЕНКИ И УЧЕТНЫХ ЗЕМЕЛЬНЫХ ОБЪЕКТОВ, ЗДАНИЙ И ОБОРУДОВАНИЯ

Резюме

В статье анализируются проблемы оценки и организации земельных объектов, зданий и оборудования. Правильная оценка земли, зданий и оборудования имеет большое значение при их благоустройстве и учете. Земля, здания и объекты благоустройства оцениваются по их физическим и стоимостным показателям. Земля, здания и оборудование, а также расходы, связанные с их доставкой и строительством, учитываются по годовой стоимости до целого маната, в которую входят расходы, произведенные на их приобретение или строительство.

Таким образом, правильное использование земли, зданий и оборудования имеет большое значение для будущего развития экономики страны. Поэтому очень важен правильно организованный учет этих средств.

Ключевые слова: земля, здание, оборудование, оценка, учет, МСФО, МСБУ и др.

Mehman Mazahir oghlu HUSEYNOV, ph.d., Associate Professor

Fatima Badil gizi NOVRUZOVA

Azerbaijan State Agrarian University

E-mail: hasanovafatima968@gmail.com

VALUATION AND ACCOUNTING PROBLEMS OF LAND OBJECTS, BUILDINGS AND EQUIPMENT

Abstract

The article analyzes the problems of evaluation and organization of land objects, buildings and equipment. Correct assessment of land, buildings and equipment is of great importance in their improvement and accounting. Land, buildings and landscaping facilities are valued according to their physical and cost indicators. Land, buildings and equipment, as well as the costs associated with their delivery and construction, are accounted for at an annual cost up to a whole manat, which includes the costs incurred for their acquisition or construction. Thus, the proper use of land, buildings and equipment is of great importance for the future development of the country's economy. Therefore, properly organized accounting of these funds is very important.

Keywords: land, building, equipment, valuation, accounting, IFRS, IAS, etc.